

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

AYDA BİR DEFA İSTANBULDA
ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ

ARALIK 1949

İÇİNDEKİLER: ~~~~~

Hep Aynı Şey Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER

Halk Tâbirlerinin Doğuşu ve Örnekler M. Şakir ÜLKÜTAŞIR

Çoruh ve Hopa Boyu Milli Oyunları Kemal ÇİLİNGİROĞLU

Türkmen, Yürük ve Tahtacılar Arasında Tetkikler Naci KUM

Kaygusuz Abdal Hakkında Etütler Vahit Lâtfi SALCI

Konyalı Âşık Mehmet Yakıcı İhsan HİNÇER

Türkçe Erkek Adları M. Fahrettin KIRZIOĞLU

Doğu Anadoludan Birkaç Ağıt Örneği M. Gökalp ALADAĞ

Bir Masal: Tın Tın Eden Kabacık Celâleddin KİŞMİR

~~~~~

SAYI: 5 KURUŞ: 25

Herkes memnun ve hayrette!...
ÜNİVERSAL Traş Bıçağını
kullananlar, onu bir daha terk
edemiyor
ÜNİVERSAL.. ÜNİVERSAL..
Bir defa tecrübe etmek kâfidir
Halis İsveç çeliğinden
PLATİNE

BİRİNCİ YIL

• B E Ş İ N C İ S A Y I •

1949 İSTANBUL

- 21 — Arap atlandı Keçe katlandı
Kum bulandı
Kubruk dolandı (Teñcere ile çorba)
- 25 — Bir kutu şeker dünyayı eker (Günes)
- 36 — Fındı firek-göge direk (Tütün)
- 37 — Nere gidiyorsun eğri büğrü
Sene (sana) ne var tepesi delik
(Tütün ve baca)
- 38 — Bizde bir dudu var
Eğri büğrü budu var
Yazın gelir kışın gider (Çekirge)
- 39 — Elemi (Aleml) bezer
Kendisi cilbah (çıplak) gezer (İğne)
- 40 — Dam üstünde daylak oynar (Dolu)
(Daylak bir nevi çocuk oyunudur)
- 41 — Ermendi mermendi
Kız duvara tırmandı
Oğlan sudan gelmemiş
Kız duvardan inmedi (Açacakla kiilit)
- 42 — Minareden attım kırılmadı
Suya attım kırıldı (Sigara kağıdı)
- 43 — Hep içine mep içine
Derle topla tep içine (Kulak)
- 44 — Lamba düştü İS yaptı
Tabak düştü TAN yaptı
Annem geldi BUL dedi (İstanbul)
- 45 — Tasa bastım terege çıktım (At eğeri)
(Terek evlerde kapların konduğu raf)
- 46 — Suya koysam paslanmaz
Etini kessem seslenmez (Ülü)
- 47 — Keser sapı kendi yapı
Bir ağacın beş budağı (El)
- 48 — Dağı var Yaylası yok
Ovası var Otu yok
Tepesi var Ormanı yok (Deniz)
- 49 — Ah efendim vah efendim
Lâle sümbül gül efendim
Fildir benim fil bedenim
Sakine sakin yaklaşma yakın
Üryan olursun, püryan olursun
Dağlara düşer pişman olursun
Üç bölük dilber âlemler ürker
Gönderin o dilberi acısın halime (Aşk)
- 50 — Çıktım su ağacın başına
Mail oldum makasına
Penbe salvar giyinmiş
Ağzını açmış merhaba (Gül)
- 51 — Gel benim kır atım
Göğsünde sur atım
Akşam olur kişnemez
Arpa saman istemez (Vapur)
- 52 — Aşağlar yeşillenir
Yerier gimentenir

- Her güzelden bir şeftali alsam
Yüreğim tazelenir (Sivrisinek)
- 53 — Bir kuşum var kahve rengi
Kahvelerde çalar çengi
Dur kuşumun keyfi olsun
Hanımlardan alsın vergi (Pire)
- 54 — Ufacık mezar
Dünyayı gezer (Ayakkabı)
- 55 — Dağda dalaman
Suda Süleyman
Askeri yeşil
Kendi alaman (Kızılık)
- 56 — Sıra sıra develer
Birbirini geveler (Kiremit)
- 57 — Yer altın altın tas
Birini kaldır birini bas
Amucam oğlu rakkas (Çiğdem)
- 58 — Aleml doyurur
Kendi aç kalır (Et makinesi)
- 59 — Dağda takıltı (Tüfek)
Suda bıkıltı (Balık)
Arşın ayaklı (Ceylan)
Mahlede kızır (Köpek)
Çarşıda batman (Karpuz)
- 60 — Enestedir eneste
Altın inci kafeste
Hangi meyvenin çiğdi
En üste (Dut)
- 61 — Elsiz ayaksız
Kuyu eşir (Yağmur)
- 62 — İnce imeni
İncitme beni
Çıktım çardağa
İndirtme beni (Pirinç)
- 63 — Biz bizidik
Otuziki kız idik
Ezildik büzöldük
Bir sıraya dizildik (Diş)
- 64 — Sildim süpürdüm
Hutu geldi oturdu (Süpürge)
- * 65 — Aşağı inerken kıkır kıkır güler
Yukarı çıkarken sıpır sıpır ağlar
(Kuyu kovası)
- 66 — Öteden beri hoho Kuyruğu tonbul
Eğilir su içmeğe Geçirir ho ho (Ar)
- 67 — Gider leyla
Gelir leyla
Tek ayak üstünde
Meliha (Karı)
- 68 — Kat kat kadayıf (Makara)
Bizim hanım çok zavıf
Zavıflık şöyle dursun
Gözünün teki kayıp (İğne)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ : İHSAN HİNÇER

SAYI : 5

ARALIK 1949

SENE : 1

Tire'den İlhamlar :

HEP AYNI ŞEY

Prof. Dr. A. Süheyl ÜNVER

Dünyanın neresine herhangi çok eski veya yeni bir asırda giderseniz gidiniz, hangi meşrebler ve dinlerde ve tarikatlerde bulunanlarla görüşürseniz görüşünüz, tarihi açınız, hâlin ön devamı sayacağımız maziye dönünüz, istikbal dediğimiz hâlin geleceği vahimesi üzerinde durunuz; hep aynı şeyi bulursunuz. İnsanların içtimaî hayatını gözden geçiriniz, hep aynı geçmiş ve gelecek şeyi, yaşadığımız hâlde bulabilirsiniz. Türlü maksatlarla siyasî hayata atılan insanların koydukları prensipler, geçmişte bulduğunuzun ve istikbalde göreceğinizin aynıdır. Eski Yunan filozoflarını okuyup, beşeriyetin 2500 seneden beri yerinde saydığı ve fikren asla o zamandanberi ilerlediğini kabul edemediğimiz görülecektir. Dinlerde ve ilimlerde de bunu görürünüz. Bunların sâlikleri de böyledir. Bunlar ve misalleri sayıla sayıla bitmez. Hülâsa sözüm şudur: Beşeriyet her yerde ve her zaman çok defa aynı şeyi yapmıştır. Zira başka birsey yapamaz.

Bu mevzua verilebilecek yüz binlerce teferüat misallerinden birisini vereyim. Tire müzesinde dolayışyorum. Pişmiş tuğladan bir ufak

büst dikkat nazarımı çaktı. Bunun hususiyeti şu: Boynunda sanki bir gerdanlığın ortada duşan büyük bir taşı imiş gibi bir ufak çocuk başı var. Nereden alındığı gösterilmeyen bir izahla etiketinde: «Bir kadın hamleden kurtulurken çocuğuyla beraber ölmüş» Satırlarını okuyoruz. Ödemiş civarında Doyoranlı köyünde bir kazı esnasında bulunmuş.

Bu duyuş ve bu tasavvurun böyle tecellisini hiç de yadırgamadım. Zira bana üstad, Reşad Ekrem Koçu, Edirnekapısı civarında İtri'ye atfollanan meşhur kabre yakın bir yerde bir loğsanın mezar taşını hatırlattı. Bana verdiği izahata göre bu kadının taşı üzerinde, altta, üstteki mezar kitabesi sonunda ufak kavuğu ile yine taşa yapışık bir ikinci ufak kitabeli bir taş daha görüldü. Yekpare taşa böyle oyulmuş. Kadıncağız loğsa iken veya doğururken ölmüş. Yavrusu da beraber ölmüştür ve kitabesindeki minî minî kavuğuna göre bu bir oğlan çocuğudur.

Gördünüz mü, dünyanın neresine, hangi bir asırda giderseniz gidiniz, hep aynı şeyi görürsünüz. İşte bu da aynı şey. Tiredeki loğsanın ölüm zamanında belki hıristiyanlık var, belki de-

BİR VAK'AYA VEYA FIKRAYA DAYANAN BAZI HALK TÂBİRLERİ

— 3 —

Yazan : M. Şakir ÜLKÜTAŞIR

ALİ PAŞA VERGİSİ — Önce verilip sonradan geriye alınan bir şey, bilhassa kıymetli bir hediye hakkında irad olunan bu tâbirin menşesine dair şu fıkra naklolunur:

Vaktile Ali Paşa adında sarhoş bir vezir varmış. Konağında her akşam, âyini nûş ile demgezar olur, cariyelerini de karşısında oynatır. Oyun esnasında cariyelerin herbirine birer birer hediye verir, gönüllerini almış. Hele bu mestane âlemin sonlarına doğru hediyeler büsbütün büyür, daha kıymetlenir; cariyelerin kimi züm-rüd bir yüzüğe, kimi de ipekli nefis bir şala nail olurmuş. Fakat ertesi sabah, Ali Paşa sızdığı yerden kalkıp, aklını başına toplayınca, akşam cariyelere verdiği hediyeleri hatırlar, bunların değerce pek yüksek şeyler olduğunu düşünür, hepsini huzuruna celbederek, gece verdiklerini gündüzün birer birer geri almış.

Artık konakta, paşanın bu hal ve hareketi bir âdet haline girmiş ve içki akşamlarını takip eden sabahlarda cariyeler aldıkları hediyeleri geri vermeğe mecbur edilirmiş. Hediyelerin kendilerine bırakılmadığını gören cariyeler, içki sofrasının başında, paşa kendilerine bir şey hediye

ha evvelki bir devrede yavrusuyla ölen bir kadının sembolü. Bundan iki bin sene sonra yavrusuyla beraber ölen bir Müslüman Türk kadının sembolündeki mâna, birbirinin ne kadar aynı. Kadın aynı, doğurma tarzı aynı, usûl, an'ane ve yaşayış aynı. Dinlerin zahiren birbirini mu-nakkak ayırıcı vasıfları bir tarafa bırakılırsa, inancın aynı ve insanlara frûî istidat ve tekâmül derecelerindeki farklara rağmen insan düşünüşü aynı. Şehil başka, mâna aynı. Şakîdû muhakkak ki sanat ve din telâkkilerindeki farklar bir de-

ettiği zaman: «Ali Paşa vergisi, hemen kırkı el-lisi», yahut: «Ali Paşa vergisi bu kadar durur», demeye itiyad edinmişler. İşte, bugün de alıcı verici adamların hediyeleri hakkında bu güzel tâbiri sık sık kullanırız.

Sayın müdekkik M. Zeki Pakalın, bu tâbir hakkında (Osmanlı Tarih Deyimleri Sözlüğü, fa-sikül 1) şu kısa tarihi malûmatı vermektedir: «Kanunî Sultan Süleyman'ın Sadrazamı Semiz Ali Paşa bol bol vadeder, lâkin çoğunu yapmaz, veyahut da yapamazdı. Halk onun yerine getirmediği vaadleri için bunu söylediğinden, öldük-ten sonra da birşey vermeği vadedit de yerine getirmiyenler hakkında kullanılır oldu».

CEMAZİYELEVVELİNİ BİLMEK — Bir kimse-nin, eskide geçen her türlü kötü halini bilmek yerinde kullanılan bu tâbir, şu fıkra ile mûna-sebete konulur:

Eski devirlerde Divân'da, şer'î mahkemeler-de, evkaf idarelerinde hülâsa bütün resmi daire-lerde şimdiki gibi dosya usulü yoktu. Buralarda, her ay toplanan evrak, müsveddeler bezlerden yapılmış büyük torbalar içine konur ve bu tor-baların üzerine de o zaman kullanılan Arabî ay-

ğil. Fakat teknik aynı. Birisi pişmiş topraktan. Diğeri marmerden. Zira birincisinin bulunduğu yerde balçık ve onun sanatı hâkim. Zira oralar-da bunlar bulunuyor. Fakat mânalar gayrı değil. Hep aynı şey. Dünyanın ne zaman, neresine gi-derseniz gidiniz, hangi akîdede olursanız olu-nuz, hep aynı şey. Bu fark ve ayrılıklar millet-lerin şahsiyetini yaratmış. Lâkin folklor birliği inkâr olunamaz.

Prof. Dr. A. Süleyl UNVER

PAŞTIRMALARI

ın (meselâ: 1017 senesi Muharrem ayı gibi) yazılır. evraklar da böylece muhafaza olu-
rdu.

O devrin şer'îye mahkemelerinden birinde Ahmed ve Mehmed adında iki kâtip varmış. Bir gün Ahmed efendi hastalanmış. Arkadaşı Meh-med efendi, hastalanan kalem arkadaşını ziyarete gitmiş. O zaman, aileler arasında kaç göç-tüğü için, hasta Ahmed efendinin karısı pişir-diği kahveyi içeri verememiş, oda kapısına ka-ları getirip, kapıyı tıkırdatmış. Lâkin kocası yük-sek derecede ateşle yatmakta olduğundan kal-
p kahveyi alamamış. Namahrem olduğu için misafir de kahveyi alamıyormuş. Nihayet bu hal-den sıkılan Ahmed efendi, yorgani atıp birden
yağa kalkarak kapıya doğru gitmiş, o zaman Mehmed efendi, Ahmed efendinin sırtındaki
gömleğin ta ortasında kocaman bir «Cemaziyelevvel» yazılı olduğunu görmüş.

Meğer Ahmed efendi, o devrin bu dosya torbalarını çalar, onlardan gömlek ve don gibi
çamaşırı yaptırmış. Gel zaman, git zaman Ahmed efendi, o kalemin başı olmuş. Böylece bir baş olan Ahmed efendi arkadaşlarına, dü-
stlükten, namus ve haysiyetten bahseder, za-man zaman onları azarlar, hülâsa ileri geri de-
stilenir dururmuş. Onun bu hallerinden bizar olan Mehmed efendi bir gün arkadaşlarına:

— Yahu bu adam atıp tutuyor ama ben, onun Cemaziyelevvelini bilirim!

Demiş; ziyaretini, cemaziyelevvel torbasın-dan bozma gömlek hikâyesini anlatmıştır. Bazı evraklar bu fıkranın son kısmını, Mehmed efendi, arkadaşı Ahmed efendiyi kızdırmak istedi mi:

— Ben senin, cemaziyelevvelini bilirim, der-miş, şeklinde ifade ederler.

MİMLEMMEK VEYA MİM KOYMAK — Bu gün alelekser fena bir iş veya olay hakkında —bil-hassa unutmamak için— nişan koymak, işaret etmek, bellemek; kin tutmak gibi mânaları ifa-de eden bu tâbirin menşei, resmî bir an'ane-nin halk diline intikal etmiş şekli olarak göste-rilir. Bu husustaki tarihî rivayet kısaca şöyledir:

Eski devirlerde sadareten yazılan bir kısım tezkerelere imza koymak âdet değildi. Bunlara yalnız birer «(M) Mim» konulurdu. Mimlenmiş evrak, mahiyeti bilinen bir işin, bir olayın ifa-

desiydi. Bugün, mimlemek veya mİM koymak şekillerinde kullandığımız bu tâbir, mânası bi-raz değişme suretile halk ağzına geçmiştir.

AL KÜLAHINI EYVALLAH DA İÇİNDE — Tenbelin biri çalışıp çabalamadan, rahatça ya-şamak için, bir tekkeye derviş olmağı en uy-gun bir çare bulmuş. Mahallesindeki tekkenin şeyhine giderek feyiz almak istediğini söylemiş. İşin farkına varan, tenbelin zamirini anlayan şeyh efendi, tenbele:

— Oğlum, dervişlik kalbini temiz tutmak-tan, her işe ve herkese «Eyvallah!» demekten, ondan sonra lokma zamanı sofraya çıkmekten ibarettir; yalnız arada ufak tefek iş görürsün, demiş. Tenbel, aldığı bu cevaptan pek mem-nun kalmış.

Şeyhin emri üzerine, herifin başına bir kü-lâh, sırtına bir Haydari giydirmişler, omuzuna da bir zenbil vermişler. Başlamışlar iş gördür-meğe. Yeni derviş, sabah karanlığı kalkınalara, çarşıya pazara gidip zenbil dolusu erzak taşı-malara, tekkeyi silip süpürmelere, bahçe ve bos-tan bellemelere, ondan sonra da geceleri yor-gun argın tepine tepine zikir etmelere bir ay sebetmiş.

Bir gün Haydariyi, külâhi çıkarmış, başına kendi kavuğunu, sırtına da kendi hırkasını giy-miş, şeyhin huzuruna çıkmış.

— Şeyh, ben hem çileyi, hem de kirişi kır-ıyorum, demiş. Şeyh efendi de:

— Oldu mu ya, hani sen hoşnutsuzluk ge-tirmiyecektin demiş. Mehmed:

— Öyle idi ama, olmadı. Bunun üzerine şeyh:

— Ya her şeye diyeceğin «eyvallah» ne ol-du?

Sabrı tükenen tenbel, dervişlik kisvesini uzatarak:

— Seyhim, hepsi tamam «al külâhını, eyval-lah da içinde», demiş.

— Devam edecek —

M. Şakir ÜLKÜTAŞIR

KARADENİZ OYUNLARI

ÇORUH BOYU ve HOPA CİVARI OYUNLARI

— 3 —

Geçen yazımızda Karadeniz oyunlarının ilk kısmı olan Trabzon-Rize ve civarı oyunlarından bahsetmiş ve Çoruh boyu ile Hopa ve civarında oynanan oyunlarımızı bu yazıya bırakmıştık.

Çoruh boyu oyunları ile Hopa ve civarı oyunları aynı karakteri arzetmezler ve tamamen başka başka oyunlardır.

Çoruh boyu derken Artvin, Borçka, Murgul, Maradit, Macahel ve Şavşet bölgesini kastetmekteyiz. Bu gurup oyunları, daha ziyade, Trabzon - Rize oyunlarına benzerler; fakat daha seri ve daha canlıdır. Figürler daha bariz ve biraz daha karışıktır. Sonra, Trabzon - Rize Horonları birbirlerine az çok benzediği, hiç değilse müşabih karakter arzettikleri halde, Çoruh boyu oyunlarının her biri diğerinden bariz farklar arzeder.

Bu bölgede tek tip bir millî kıyafet tesbit edebilmiş değilim. Trabzon - Rize kıyafeti ile Erzurum kıyafeti arası bir elbiseye tesadüf edildiği gibi, daha sonra benimsenmiş olması lâzım gelen, kilot pantolon ve beli kemerli, dik yakalı, göğüsler cepli ve kenarları işlemeli gömlekten ibaret bir kıyafete de sık sık, tesadüf edilir.

Çalgı : daha diyaze davul-zurnadır.

Oyunlar: İki grupta mütalâa etmek gerekir.

Horonlar :

Deli Horon = Coşgun Çoruh

Düz Horon = Durgun Çoruh

Ermeni Barı = Atabarı

Sasa = Kıvrak Çoruh

Orta Batum

Tek oyunlar :

Sarı çiçek

Karabağ

Uzundere

Teşi

Yukarıda da görüldüğü gibi, bugün ekseriya, Horonlar eski orijinal adlarıyla değil de, karşılarında gösterilen yeni adlarıyla adlanırlar. Bunlardan Ermeni Barının Ermenilikle alakasının bulunduğu hatıra gelebilecek bir sualdir. Bu oyun karakter ve müzik itibariyle tamamiyle bizimdir kanaatindeyim. Ayrıca, Ermeniler arasında böyle bir oyun bilinip, tanınmaktadırlar. Şu halde, oyunun ismi ile milliyetinin bir alakası yoktur demek lâzım gelmektedir. Rivayet ederler ki bu oyunu rahmetli Atatürk çok sevmiş ve hattâ oynamış; Artvinliler de bu sevgiye karşılık oyunun ismini Atabarı'na tebdil etmişler. Bu rivayetin kuvvet derecesini tahkik edebilmiş değilim.

Tek oyunların sonradan bu bölgeye geldiği ve bazı değişikliklerle benimsendiği kanaatindeyim. Zira, bu oyunlara Kars ve civarı ile Azeri Türkleri arasında çok tesadüf ettim. Esasen bu oyunun Çoruhlular tarafından pek oynanmazlar. Keza bu bölgede, çok seri oynanan bir de Timurağa barı vardır ki, Kars ve Erzurum civarından geldiği muhakkaktır.

Hopa ve civarı oyunlarının, ekseriyetle, sazı, tulum'dur. Orijinal kıyafet Trabzon - Rize kıyafetine benzer bir kıyafettir. Burada da, daha sonraları

İncelemeler :

2

TÜRKMEN, YÜRÜK VE TAHTAÇILAR ARASINDA TETKİKLER, GÖRÜŞLER

— 1 —

Yazan: Naci KUM

1 — Çukurovada kış mevsiminde toplu bir halde bulunan Türkmen ve yürükler arasında etnografya ve folklor tetkiki için Ceyhandaki dostların, en uygun bir köy olarak salık verdikleri İmren köyüne gidince, bir tarafta kara çadır altında göçebeler, diğer tarafta yarım asır evvel yerleşmiş Türkmen Ceritleri buldum. Bu köy, Ceyhan'a ve Veysiye istasyonuna pek yakın olmakla da geliş, gidiş kolaylığı var. Çukurova'da yürüklerin cümlesine (Aydınlı) deyiverirler. Oymak adlarını belirtirsek, köy sakinleri: Saçıkarakalı, Karageçili (Karatekeli) ve kolları olan: Karnıkaralı, Durakarakalı, Sıçmazlı, Sekâreli, Saritekeli, Şihli, Topallı adlarını taşıyorlar.

kilot pantolon, beli kemerli, etekleri pantolon üstüne sarkan gömlekten ibaret bir kıyafet benimsenmiştir.

Oyunları, Trabzon - Rize oyunları karakterine yakın bir karakter taşırlar. Figürlerde de az çok bir benzerlik vardır. Yalnız, biraz daha yeknesaktır. Başlıcaları :

Rize

Papilât

Yüksek

Hemşin

Çarışka = Çar oyunu

Son oyunun, yani Çarışka = Çar oyununun çarlıkla ne alakası olduğunu bilmiyorum. Bu oyuna Türkiyenin başka bir tarafında tesadüf edemediğim gibi, Rusların da böyle bir oyun oynayıp oynamadıkları hakkında bir bilgim yoktur. Fakat, ne olursa olsun, bugün bu oyun, karakter itibariyle tamamiyle bizim olan bir oyundur.

Gelecek yazımızda Kars oyunlarını tanıtmaya çalışacağız.

Kemal ÇİLİNGİROĞLU

Sarıgeçili aşiretinden on onbeş hane 1940 ta, Ceyhan'a bağlı ve İmren'e iki saat mesafede Değirmendere köyüne gelmiş ve köyün böğründen verdikleri araziye yerleşmişlerdir. Sarıgeçili Ali Ağa bunların başındadır. O köydekilerin çoğu Tekeli, Hayta, Karnıkaralı oymağındandır.

Ceyhan'ın civarındaki diğer bazı yürük köyleri :

Tahiriye: köyünde Tekelliler, Köprülü köyünde Melemenci aşireti, Korkuyu mevkiinde: Kanakoyunlu, Kırmıt bucağına bağlı Gümürdünü köyünde karışık aşiretler yerleşmişlerdir. Burada münevver gençler yetişmiştir. Aynı köyün diğer eski yerli halkı da Sırkıntı aşiretindedir.

Çukurova'da, gelmiş, gitmiş, yaşamış Türkmen yürük aşiretlerinin mufassal bir listesini veriyorum. Bunlar, Adana müzesi arşivinde mevcut XI. Hiçret asrından beri tutulmuş şer'i mahkeme sicillerinde muhtelif vesilelerle: fermanlarda, beratlarda, ilâmlarda adları geçerlidir.

Sehil bir mıntika olan Çukurova'da tarih boyunca yaşamış olan Türkmen yürüklerin çoğu yarım asırdan önce ve sonra yerleşmiş ve yerleşmekte olup, bugünkü yürük maişetini güdenlerin de kâffesi mutlaka yayla veya kışlak bölgelerinde bir şehir, bir kasabaya veya bir köye kayıtlanmış, oralarda az çok ev yeri ve tarla edinmiş ve tamamen yerleşmeğe azmetmiş yurddaşlardır.

Türkiye'de göçebelik —aşiret hayatı— artık son günlerini yaşamaktadır. Zira, göçebe hayatını temin ve isteklerini tatmin edecek seralite orman ve arazi kanunları artık elverişli olmadığından yürükler mutlaka yerleşmeğe özeniyorlar. Bundan dolayı gitgide bu aşiretlerin yalnız adları kalacağından bunlar arasında etnografya ve folklor derlemeleri yapmağa önem verilmesi gerektir. İşte biz, bulunduğumuz yerlerde bu işi elden geldiği kadar başarmağa çalışıyoruz.

2 — Türkmen - Yürük tabiri :

Bu tabirleri ayrı ayrı kullanmak zaruretinde-

TÜRK FOLKÜ

yiz. Zira: Türkmenler, Oğuz Türklerinin tâ kendileridir. Oğuz ulusunun 24 boy ve soy adlarını taşımaları Afşar, Beğdili, Karkın, Bayındır, Çepni, Salur, Alayontlu, Yüreğir Ağva (Ağba) Kınık, Bayat, Yazır, Akevlî, Karaevli, Döğür, Dudurga. gibi, Kabile ve aşiret halinde olmaları da hiç olmazsa köy ve yer adları halinde bu namlarını hâlâ taşımaktadırlar. Türkiye'de bütün köy adlarını il, ilçe, bucak üzerine inceliyerek bu Türkmen adlarını tesbit ettim. Bunları ayrı bir broşür halinde yazacağım.

Yürükler ise, bu tâbirden anlaşılacağı üzere (Yürüyüp gezen, göçebe) demektir. Her yürük; Türkmandır; fakat her Türkmen yürük değildir. Yürüklük, Türkmen aşiret hayatının münhasıran davar sürüleri otlatmakla geçinen ve daha iptidai bir hayat şekli halindedir. Esasen (Yürük) tâbirini yalnız Anadolu halkı söyler. Cenupla yani Çukurova'da yürük tabiri kullanmazlar. Bunlara alelümum (Aydın) veya Türkmen der, geçerler. Yürükler aynı zamanda kök bir Türkmen kabile ve aşiret adlarından ziyade davarların koyunların renklerini, aşiret başkanlarının adlarını taşırlar: Sarıgeçli, Karatekeli, Saçıkara, Durak Hocalı, Şihli Akkoyunlu, Karakoyunlu, Hacılı, Karaisali, Sarı Mahmutlu, Saçıkara, Durak Hocalı, Şihli, Akkoyunlu, Kuzugüdenli.. vesaire gibi. Hasılı bunların topuna birden Türkmen demek daha uygundur.

Bu cihet anlaşıldıktan sonra Türkmenler üzerinde biraz daha durmak faydalıdır:

Türkmen orukları da, yirmi dört oğuz boyunun muhtelif adlarından başka, onlar da, kabile reislerinin, malşet şekillerinin, hayvan ve yer adlarının isim ve unvanlarını taşırlar. Listemizde bunlar, açıkça görülecektir. Binaenaleyh bugün, Türkistan, İran ve Azerbaycan'dan İzmir'e kadar kısmen göçebelik hallerini muhafaza eden ve sayıları milyonları aşan bir Türkmenlik vardır. Yani bunlar, soyları yabancı kanı karışmamış, millî gelenek ve göreneklerine bağlı halis Oğuz Türkleridir. (1).

Doğu ve güney Anadolu bölgelerinde Türkmenlik, bu vasıflarını daha iyi belli ederek yaşamakta, Orta ve Batı Anadolu'da ise Oğuz boyunlarının yerleşmesi —Selçuk imparatorluğu devrindenberi— daha esaslı ve tasallup, ihtilât, imtizaç kanunlarına uygun olageldiğinden Türkmenlik yalnız yürük ve tahtacı aşiretlerinde baki kalmıştır. Oğuz boyununun en büyük ve önemli bir oymağı olan (Afşarlar) bile tamamen yerleşme dolayısıyla an'nevî karakterlerini kaybetmek

üzere dirler. Geritler de bunlar gibidir.

Tecirli Türkmenleri ise daimi göçebelik hayatını hâlâ gütmektedirler. Osmaniyenin Toprak kaleye bağlı (Tecirli kals) köylü halkı, tarla toprağa bağlanmış olmakla beraber göçebelilerinde de devam ederler. Sahilden yaylaya, yaladan sahile davarlarıyla, sürülerile geçerler. Tecirli ile Afşar'ın güzelleri meşhurdur. Onlar metheden bir halay havası söylediler; halay yerli Ceritler onlara karşı bu güzelleme türküsünü ayıp olacağını ifade ettiler. Türkü şudur:

**Kundura geyer gecena (ayağına)
Girer camızın içine
Saçbağı bağlar saçına
Tecirli'nin güzelleri**

**Yovsan (2) uçar engin konar
Kötünün dalına tüner (3)
Alatirik gibi yanar
Tecirli'nin güzelleri**

Bunlara benzer Karacaoğlan'ın, Dadaloğlan'ın ve diğer aşıkların Türkmen güzelleri hakkında (Güzelleme türküleri) çoktur. Gerçekten bütün Türkmen-Yürük kadınları güzeldir. Çünki kabile dışı evlenmelerle karışmamışlar ve çenere olmamışlardır. Benim de 1930 da Almanya'da yazdığım bir Türkmen güzellemesini hatıra olarak sunuyorum:

**Gümüş bilezikli, mermer bilekli
Karanfil dudaklı oba kızları
Oyalı yazmalı, sıkma yelekli
Gül penbe yanaklı oba kızları**

**Zincir saç örgüler altın düğümlü
Pınara giderler, elier güğümlü
Etekler bellerde, yürür öğümlü
Gelinlik duvaklı oba kızları**

**Kudretten sürmeli ceylan gözleri
Güllerden renk almış güleç yüzleri
Sağdıkları süte benzer özleri
Yayıllarda saklı oba kızları**

N. K.

Türkmenlerin —Yürüklerin— çok hareketli olan göçebelik ve yerleşme durumlarını, devletin başına, asırlarca süren gâfiller, dirlik düzensizlikler doğurmuştur. Ser'i mahkeme sicilleri bu olayları tesbit eden ferman, buyruğu, ilâm, huccet gibi vesikalarla doludur, ki Adana'ya ait 150 sicil defterinin tarafımdan hazırlanmış olan kataloglarında bunlara ait vesikalar çoktur.

İmren köyü muhtarlığına dahil, Çanlıköy —Fakıye köyü— mevkiinde 1862 de iskân edilmiş olan Karatekeli aşiretinden İhtiyar Ali Gevik anlatıyor:

«Dedeferimiz, Aydın taraflarında, Bozdağ yaylalarında otururlarmış, onun için bize Aydınlı derler. «Evveli Şam, Ahır Şam» dedikleri bir lâf vardır, dedemiz de Aydın ilinden kalkmış, Çukurovaya gelmiş ama, buralarda da barınamamış Şam'a gitmişler. Şam'ın kıyılarında yerleşmişler; lâkin orada büyük bir sel olmuş, perişan kalmışlar, tekrar bu taraflara, Çukurovaya gelmişler. Şam'da kalan akrabalarımız da vardır. Biz Karatekeli aşiretinin Karnıkaralı mahallesinde 8 çadırız. 1945 te yine bizim aşiretten 25 hane buraya gelip yerleşmişler. Araziyi buraların sahibi olan eski beylerden ve hükümetten —Millî Emlâktan— satın aldık. Oturuyoruz işte (4)».

Fakat bunlar niçin Aydından kalkıp, Çukurova'ya ve Suriye'ye gidiyorlar? Niçin oralarından tekrar yurdlarına dönüyorlar? Göçebe Türkmenlerin tarih boyunca gösterdikleri bu hareketlerinin sebeblerini sayalım: Bunlar sosyal icaplarından doğmuştur:

A — Danışmendiler ve Sulçukiler ve Osmanlılarla beraber büyük millî fûruhatına katılma zaruretini;

B — Otlak, yaylağı güzel yeni yurdlar edinme arzularını.

C — Türk hükümetleri tarafından yeni zapt edilen yabancı ülkelerdeki halkı Türkleştirmek ve az olsun nüfusu takviye etmek için hükümetler tarafından zorla iskânâ tâbi tutulmaları ve göçebelerin iskân yerlerini beğenmeyip mütemadiyen ip kırmaları.

D — Serbest, serazat yaşamağa alışmış olan aşiretlerin herhangi bir hükümet baskısına, vergisine, askerliğine katılmak istemiyerek bir çadır, bir iki deve yükü ve sürülerden ibaret, seyyar, emval ve eşyasını bir anda derleyip toplayıp kendilerine daha emin, daha rahat yer aramaları.

Tabii bu mütemadiyen hareketli ve iğretli durumlarını, göçebelerin her türlü çapul, talan, kavga ve baş kaldırmalarına müsait olduğundan devletin başına, asırlarca süren gâfiller, dirlik düzensizlikler doğurmuştur. Ser'i mahkeme sicilleri bu olayları tesbit eden ferman, buyruğu, ilâm, huccet gibi vesikalarla doludur, ki Adana'ya ait 150 sicil defterinin tarafımdan hazırlanmış olan kataloglarında bunlara ait vesikalar çoktur.

3 — Maddî, manevî kültür malzemesile dolu olan Türkmen hayatı içinde, şöyle rastgele elde ettiğim şeyleri burada sayacağım. Bunların başında kadınlar tarafından yapılan dokumacılık gelir.

Çadırından, ipine, kolanına, yularına, kiliminden seccadesine, yastığına, perdesine, çuvalına, heğbesine, torbasına, sofrasına, beleğine —çocuk kundağı—, arabasına, şalvarına, uçkuruna varıncaya kadar Türkmen kadınının, kızının maharetli elile basit bir tezgâhta yapılan dokumalardaki nakışlar, çiçekler, renkler bütün ilhamı mevzuu Öztürk sanat ve marifet dehasından almış, gelmiştir. Esasen dokumacılığın dünyada ilk mucidinin Türkler olduğu isbat edilmiş bir gerçektir.

Evinde bulunduğum Ahmet Ali Gevik'in yaşlı karısı, Zeynep bacı evinin eşyası içinde kendi elile dokuduğu —ve hâlâ dokumakta olduğu— namazlığı (seccade) zilina (zili kilim)ler üzerindeki yanış —sağır kâfle— yani nakışlar hakkında bilgi verdi. Dokumalara işlenmiş olan her çiçek, her şekil, her çizginin birer adı var. Şöyle ki: Siğir sidiği - çengel - yâr yâra küstü - Sevlî (selvi) - İt izi - Kurt ağzı - Yılan - Altın terlik - Ağ börek - Eli böğründe - Alyanak Bitirak - Bir el bir saray - Kurt küpesi - Zincirli - Bülbül bükü - Bıçıklı - Koğudu - Sarman - Sandıklı - Aynalı - Boynuz - Kirk kıvrım - Hürriyet - Turunç - Boncuk.

Bu nakışları görmeyen bile insan bu isimlere hayran oluyor. Bu dokumaların iptidai maddeleri ise tabii olarak koyun, keçi, deve yünü ve pamuk iplikleridir ki hepsini kâdileri istihsal ederler.

(Devam edecek)
Naci KUM

(1) Teferrüat için en mühim mehzaz olan şu kitaba lütfen bakınız: A. Torök Faj. Ethnologiai és Ethnographiai Tekintethen Vambéry ARMİN Budapest, 1885.

(2, 3) Yavmak, yavmak = sürmek, koymak yani kovsan uçar yine konar, fakat kötünün omuzuna tüner demek ister.

(4) Türkmen dokumaları hakkında Ali Rıza Yalçın arkadaşımız «Türkmen oymakları» kitabının kısım: VI, sahife: 47-49 da mufassal malumat vermiştir.

KONYALI AŞIK MEHMET YAKICI

HAYATI VE ŞİİRLERİ

- 1 -

Yazan : İhsan HİNÇER

Bugün 70 yaşında olan Aşık Mehmet Yakıcı, 5 (M. 1879) yılında Konyada, Sarnıç mahalindeki evlerinde doğdu. Babası Bekir ağa, Gökyünün ileri gelenlerindendi. Çiftçilik yapar hayvan yetiştirirdi. Beş çocuk sahibi idi. Bunları üçü kız, ikisi de erkekti. Bekir ağa gayet mert bir Konyalıydı. Her gün için misafir odala 8-10 kişiye sofraya kurar, sayısız konuk ağırlandı. İşte Aşık Mehmet böyle bir babanın çocuğuydu.

Bekir Ağa oğlunu evvelâ Konya'da Seditler altesindeki Mesut Efendi okuluna verdi. Oratırınca, Medreseye gönderdi. Fakat, Medrehtsilini bitirmek kısmet olmadı. Bekir 48 yaşında öldü. O zaman Aşık Mehmet 11. Göçü köyüne giderek işlerin başına geçift sürdü. Deve güttü. Davar besledi. O zaman 18 yaşında idi. Bu devrede aşıklıkla alakahiy yoktu. Çiftinde çubuğundaydı. Babası ölen iki yıl önce onu evermişti. Kendisi nasıl olduğunu, 1937 senesinde bana yukarıdaki mevlâ ile şöyle anlattı:

Seferberlikten beş sene kadar evveldi. Bir şir aşık rüyama girdi. Boynunda bir saz idi. Sonradan bunun Pir olduğunu öğrendim. Ben aşığın arkasından vardım. Sazı boyndan çıkardım. Kaldırıp yere vurdum. Ondan da kendi kendime niye bu işi yaptım diye, başımı ellerimin arasına aldım. Bir köpürdüm. O sırada kapı açıldı, Pir odaya bizi kıldırdı. Pişman olduğum için gönüllük istedim. O ise bana: «Sazımı kır, sana bir kadeh verecektim. Okur giyecektin. Şimdi yarım kaldın» deyip, git-

Sabahleyin uyandıgım zaman etrafımda bir göremedim. Gidip hocaya danıştım. «Sen acaksın» dedi. Oradan çift sürmeye gitsahtan da dudaklarımdan koşmalar, des-dökülmeğe başladı. 30 yaşından sonra ölüme başladım. Şiir düzdüğümü görenler ve duyanları başka aşıklardan bellediğimi zannettiler. Ben de bunun üzerine onlara kahredip, şiir söylemeğe başladım. Yanıma biriken susuyordum. Bu suretle Seferberlik aşıklığım gizli kaldı. Askerlikte beni taburuna yazdılar. Karaaslan yolunu ya-

parken, aşık olduğumu ilk defa aşikâr ettim. Bunun üzerine zabitan tarafından bana onbaşılık verildi. Adımın ardına da bir Aşık'lık ilâve edildi.

Bir gün yolda çalışırken, hiyre (un) çorbası verildi. Halbuki her zaman bulgur çorbası veriliyordu. Asker bulgur çorbasına alışmıştı. Hiyre çorbasına alışık olmadığımızdan pek çoğumuz amel oldu. O gün tabur kumandanı Hacı Ahmet efendi geldiği zaman halimizi, şu kıta ile anlattım:

Topraktan âcizim aman Binbaşı,
İsâle uğratı hiyrenin aşı.
Çadırda yatıyor neferin başı,
Ulaştır bulguru yetti canıma!

Binbaşı benim bu kıtam üzerine: «Bir gün hiyre verdiğimi başıma mı kakıyorsun? Seni İstanbul'a yollıyayım, bir Alaman çorbası ye de, çadırda kaç kişi yatıyor bir gör» dedi. Ondan sonra meşhur oldum.»

Aşık Mehmet, zamânımızın en usta âşığıdır. Bugün için atışmada kendisine hiçbir rakip yoktur. Esasen birkaç sene önceye kadar, yanına Konyalı bir iki âşığı daha alarak İzmir'e gitmiş, Ankara'ya ve bazı yerleri dolaşmış, zorlu bir rakip bulamamıştır. Bilhassa Aşık Mehmed'in sanatı, irticalen söylerken, hiç bir sıkıntı çekmemesi, lirik bir şiir diline sahip olmasıdır. Aşık bu sanatı sayesinde Konya'nın en kenar kahve-

(1) «KONYA» dergisinin cilt: VI, sayı: 40 tarih: 1942 şubat, sayfa: 25 inde Raşit Usman ile, Aşık Mehmet Yakıcı'nın ifadesine istinaden şöyle demektedir: (Ben hemen yatağımdan fırlayıp, sazını yere vurarak kurdum. Buna darılmıyan Pir, karşıma gelip durdu ve bana bir kadeh sundu, içtim. Ben bu ak sakallı Pirin gönlünü kırđığım için tesalanıyordum. Fakat o, bana daha ziyade yaklaşarak: «Sazımı kırmısaydın, sana bu sudan bir kadeh daha verecektim. O zaman dehrî bir âşık olacaktın.» deyip kayboldu.)

RAŞTIRMALARI

ından, anı mutena balolarına kadar, ellerini ellerini sallıya sallıya bir hükümdar kudretilemiş, kendisini dinleyenleri mest ederek, alkış arasında ve eller üstünde şöhretinin en üst zemesine çıkmıştır. O, hicvetmesini de, metne düzmesini de, mubalâğa sanatını göstermesini ve güzel bir kadına vurulmasını da bilen âşiktir. Bugün elinde üçyüzü mütecevaz deseler ve koşması vardır. Bugüne kadar maalesef, eserleri bir kitap haline getirmek mümkün olamamıştır. İşte, âşığın kudretini isbat eden bir âyetnamesi:

Dinleyin efendiler şikâyetim var,
Yandı canım pirelerin elinden.
Sizlere bir güzel hikâyetim var,
Yandı canım pirelerin elinden

Akşam olur gübürtüye (2) kalkarlar,
Sabah olur, sağa sola bakarlar,
Hepisi de toplanırlar, kaçarlar,
Yandı canım pirelerin elinden.

Koca (3) pire pirelerin ulu'su,
Yatağımda yoktur hiç bir ölüsü,
Kaçar gider akıllısı, delisi,
Yandı canım pirelerin elinden.

Benim yatak bilmedim neresi,
Ne azgındır şu Göçünün piresi!
Her yanlarım oldu hançer yaresi,
Yandı canım pirelerin elinden.

Bilemedim suyu nâerden içerler,
Kefa, kulak demez, çiğner, geçerler,
Kanatları yok ta, nasıl uçarlar?
Yandı canım pirelerin elinden.
Bilemedim nedir p'renin adı.
Bulamadım uykuda lezzeti, tadı.
Toplanırlar gelir eri, avradı,
Yandı canım pirelerin elinden.

Pireli yatağı ben de nidecem,
Yataktan kalkıp ta koyup gidecem.
Gidip mahkemede dâva edecem.
Yandı canım pirelerin elinden.

Akşam olur sağa sola bakarlar,
Yatağı yatınca canım yakarlar,
Galgiyarak (4) gözme, başma çıkarlar,
Yandı canım p'relerin elinden.

Nerde gezer prelerin sürüsü,
Rahvan attan iyi yürür tırısı.

(2) Gübürtü = Ordan oraya koşarak gürlük çıkarmak.
(3) Koca = Erkek.
(4) Galgiyarak = Sıçramak, oynamak.

Kovalarken karşı koydu birisi,
Yandı canım pirelerin elinden.
Bit amcana danıştın mı işini?
Kelpetente söksem azı dişini,
Çekiç vurup yarsam senin başını
Yandı canım pirelerin elinden.

Karyolam yok benim çıkıp yatacak,
Hayvan değil ahp, gidip satacak.
Böyle benim her derdlerim kalkacak (5)
Yandı canım pirelerin elinden.

Yatağımda ordu kurdu pireler,
Üşüşünden doldu kaldı derseler,
Diş yaresi, sırtımdaki yareler,
Yandı canım pirelerin elinden.

Yeli görse hiç bir yana uçamaz.
Azgın pire! Kimse gelip geçemez...
Gömleğimden başka yere sıçramaz.
Yandı canım pirelerin elinden.

Aşık Mehmet der ki «Kendi halimde»
(yım)
Sabaha dar (kadar) çift sürerler de-
limda (6)

Evleri var koltuğumda, kolumda
Yandı canım pirelerin elinden!

Aşık Mehmet şimdi 70 yaşında olmakla beraber, hâlâ güzel şiirler düzmekte devam etmektedir. Pire için bundan daha îgneli, bundan daha üstatca ve mubalâğa sanatile hakikata vasisil olabilen kaç âşığımız vardır? Pire'den sonra bitten ve bitliden de bahseden bir şiirinde Aşık Mehmet bundan birkaç yıl evvel Tifüs salgını esnasında şöyle diyordu:

Bitli olan sayıklar da sokranır, (7)
Alt'ayda bir çamaşırı yıkanır,
Bit bulursan onuruna dokunur,
Temizlenip, bitlenmesen olmaz mı?

Bu, ne sıkıntısız, ne akıcı bir söyleme tarzıdır? Temizliğe bu kadar düşkün, abdestinde namazında olan Aşık, bundan üç sene evvel Konya'da bir hamamda yıkanırken düşmüş bacak kemiği kalçasından çıkmıştır. Halen koltuk değnekleriyle yürüyebilmektedir. Nasıl düştüğünü kendisi şöyle anlatmaktadır (8):

«Hamamda yürürken, sanki bir adam iki ba-

(5) Kalkacak = Uyanacak.

(6) Dal = Sırt.

(7) Sokranmak = Kendi kendine söylemek.

(8) Konya'da müntezir EKEKON gazetesi, yıl: 14, sayı: 2926, tarih: 2 şubat 1949, sayfa: 2, yazar Celâlettin Kışmır.

Yazan : Vahit Lütfi

Ulu Camiin ortasında bir gök mermer direk vardır. Anı Basra şehrinde Hazreti Ali atmıştır deyüp rivayet ederler. Ol direğin üzerinde hünkâr Hacı Bektaş kendi mübarek eliyle bir taş koymuştur, «bir zaman ola gelüp indürürüz» de-yu buyurmuştur. Ama ol taşın yükselediği yerden yukarı üç adam boyunda vardır. Kaygusuz Baba anı ziyaret edüb (Mankose) kapısından dışarı Akyolda Sultan Baba Bayram Hazretine geldiler, ziyaret kıldılar. Birkaç gün sakin oldular. Andan dahi kalkıp Kilis iline geldiler, Davud Pey-gamberin kabrin ziyaret kıldılar, anda dahi bir iki gün kaldılar. Andan kalkıp birkaç gün yol yürüdüler (Ayıntab) şehrine geldiler. Andan Firat suyu üzerine gelip (Birecik) nam iskeleye kon-dular, andan kalkıp Canibi İraka su gibi aktılar. Menzil bemenzil takım Bağdad şehrine geldiler. Bürcü eviyadır. Baba Kaygusuz yoldaşlarıle bir müddet sakin olub Bağdad şehrin hoş teferrüç ettiler; anda olan eviyeları ziyaret kıldılar. Bağ-dad'ın kalesi dibinde (Dicle) irmağın Cısirden geçtiklerkim otuz iki kemer üzerine köprü eylemişlerdir. Şat suyun geçip (Hille) şehrine geldiler, Firat suyun dahi Cısirden geçtiler, ol dahi otuz iki kemer üzerine köprü olmuştur. Mescidi Şems-i Zülküfül Peygamberi ziyaret edüb andan (Kûfe) şehrine geldiler. Mescidi Âli'yi ziyaret kıldılar. Mülcim ol mescidde Hazreti Aliyi şehid eylemiş idi.

Kaygusuz Baba yoldaşlarıle ol mescidde namaz kılub okuyup sevebını Hazreti Aliye bağış-ladılar, dua ve sena kılub andan kalkub Necef deryası kurbünde Hazreti İmam-ı Aliyi ziyaret kıldılar. Kal'ai Necefte Hazreti Adem Safiyullah ve Hazreti Nuh-ı Nebi ile ve Hazreti İmam-ı Ali Veliyullah ol Necef kal'asında medfun olmuş-

çağımı birden bağlayıp çekiverdi. Meğer sabun eziğine basmışım. Göstermediğim çıkıççı, doktor kalmadı. Nafile. Bütün ve tek ümidim İstan-bul'da. Fakat oraya da gitmek için kör olası e-de, avuçta yok.»

(İkinci yazı gelecek nüshada çıkacaktır)

İhsan HINCER

lardı. Ziyaret edüb Berri Mecnun dedikle-luk ve ıssızlık, susuzluk diye azmedüb (â) ya geldiler. Anda bir kum tepesi vardı. Ol kum tepesi üzerinde kazan ka-İmam-ı Hüseyin Hazretini ziyaret kıldılar. Kaygusuz şahı Necefe geldiği zaman bu söyledi:

Ey talibanı hâşşinas
Her dü cihanı sultan Ali
Ey âşıkam hem nefes
Ey gevhari mâdanı Ali
Vahdet bağında Gülistan
Vuslet deminde cavidan
Şems-i münir, mehi tâban
Ey delilî bürhan-ı Ali
Ey maksadı cümle âlem
Âyeti tefsiri kelâm
Ey Hocaî Beytülharem
Ey kibleî imanı Ali

Çünkü Baba Kaygusuz kendüye tâ kimse nefer ile ol (Tallusselam) dedikle- tepesi üzerinde kazan kaynatub taam yap- ve senâ deyüb bir hatim okuyub savabın Hüseyin ve Abbasi Ali ve yetmiş iki şüh- ruhu şeriflerine hibe edüb başışladılar. selâmlayub geru döndüler. Yanında yok birbirine bakışub ettiler: Bu denlu ssfer yol zahmeti çeküb bu ıssız, susuz yol kumluklar söküb Berri Mecnundan Kerbelâ belâ meydanına gelmekten murad ve ma- muz bu idikim İmam-ı Hüseyin merkadı göre idik, asitanei saadetine yüzümüz sür- hâlâ melül ve mehzun olub gideriz, dedile- anların gönüllerinden geçen zamirleri Baba- gusuzâ malûm oldu. Filhali keşfedüb buyub merkadı Hüseyin ziyaretine asûmandan ol- lu ferîştehler ve melâikeler nazil olub kanad kanada çatılmış zeminden pâyi ar- ğin ol ferîştehlerin kanatların basub ge- mümkün değil. Sizin muradınız Hazreti İ- merkadın görmek ise beru yanına gelin- gösterayim deyüb ol kimseleri kendü kate- vet eyledi.

Yakın geldüklerinde iki eli ile anlar- ların silüb açub gözleriniz bakın, dedi. Ç-

Yazan : M. Fahrettin KIRZIOĞLU

Kuzeydoğu Anadolu deyince, yurdumuza İran yaylası ve Kafkaslar yoluyla Türkistan'dan ge- len anayolların kavşağı hatıra gelir. Tendürek- Ağrı, Ağrı-Yalnızçam dağları aralarındaki Eleş- gert ve Kars bölgeleriyle Erzurum yaylası Ku- zeydoğu - Anadolu'nun «Doğu kapısı» üzerinde bulunuyor. Alparslan idaresindeki Selçuklu or- duları ilk defa «Rum-Kayseri» kuvvetleri elin- den Ağrı dağı, çevresiyle Arpaçayı boylarını zapt- etti ve bu anayol üzerinde Malazgert hârikası- nı yarattı. Ondan sonra Anadolu'ya yerleşen Türklerin çoğu hep bu yoldan, Aras-Murat-Fi- rat boyları ile Kür-Çoruk üzerinden geçtiler. Çin-gizli ordusu ve onları tâkip eden Uygur, Kırgız vesaire gibi Oğuzlar dışında kalan Türk- ler de bu yol ile Anadolu'ya gelip yerleşti. Te- mür ordusu ve arkasından gelenler de böyle yaptı. Hele On ikinci asır başlarında Osmanlı sü- lâlesini çıkartacak olan KAYI boyu beylerinin Yu- kari - Aras boyundaki Sürmelü - Çukuru'nda (Kars'ın İğdir ve Tuzluca kazalarını ihtiva eden ovada) kışlayıp Pasınlarda yayladuktan sonra Anadolu'da yerleşmeye karar vermeleri, bu ba- kimdan buraların ehemmiyetini tek başına be- lirtmeye yeter. Biz bunları, Kuzeydoğu-Anadolu- nun millî tarih ve folklorumuz bakımından taşı- dığı mühim hususiyetleri hatırlatmak için tek- rarladık.

Bu yazıda, Kuzeydoğu - Anadolu'nun Kars bölgesinde ve yakın çevresinde duyup işittiği- miz, sonra da merak saikiyle tesbit eylediğimiz İnsan isimlerinden erkeklere ait ve Türkçe olan-

ların açub baktılar, gördüler ki ferîştehler ol denlu asûmandan inüb çıkarlarkim bundan buna nöbet değmez.

Baba Kaygusuz anların hatırlarını teselli edüb cümlesinin gözlerinde perde def olub İmam-ı Hüseyin ve Abbas Alinin ve yetmiş iki şühadanın ve İbrahim Mucoib Hazretinin merka- din ve İmam-ı Hüseyin Hazretlerinin katilhanesin görüb yüb sürüb durdukları yerden ziyaret ey- lediler, dua ve senâlar kılub Baba Kaygusuzun ayağına baş baş koyub niyaz eylediler.

(Devam edecek)

larını tanıtmaya çalışacağız. Bu erkek adları, öte- denberi dilimize karışan Arapça ve Farsça kök- lardan gelme sözlerden çıkma olmadıkları an- laşılan isimlerle mutlak Türkçe olanlar arasın- dan seçilmiştir. Bunların yaridan fazlası İstan- bul ağzı ile görüşen muhitlerde kullanılmadığı gibi, bir takım da çok hoş ve garip isimlerdir. Meselâ bazıları, doğum sırasında ailenin halini ve düşüncelerini, dileklerini bildiren ve asılları şamanlık çağımıza kadar varan an'anelerimize dayanmaktadır (Durmuş, Satılmış, Dönük, Ocak... gibi). Bazıları da unvan ve şöhrat bil- dirmektedir. (Beğlerbeği, Hanpaşa, Yüzbaşı, O- kumuş, gibi). Bir takımı ise gürbüzlük ve yiğit- lik, kuvvetlilik ifade etmektedir (Dadaş, Koçu, Keleş, Arslan, Korkmaz, Tosun... gibi). Biz bura- da, adı geçen hususiyetler ve bölümlere ayırma üzerinde fazla durmayarak erkek adlarını bazı gruplara ayırarak alfabe sırasıyla göstereceğiz. Bunlar soyadı kanunundan önceleri de Kars ilin- de kullanılırdı.

a) Unvan, rütbe ve askerlik düzeni üzerine olan isimler : Ağa-bala, Abo, Ağa, Ağa-beğ, Ağa- han, Ağa-kişi, Açalı, Ağa-paşa, Alay, Alay-beği, Al-han, Ata, Ata-beğ, Ata-kişi; Baba, Baba-beğ, Baba-kişi, Bahadır, Bahşı, Bai-beğ, Baş-ağa, Beğ- ler, Beğler-beği, Bekdeş, Beğ-temir, Binbaşı, Bo- lu-beğ, Boy-beği, Büyük-ağa; Canbeğ; Çavuş, Çe- çen; Dede (ağabey demektir), Dadaş, Dadalı, Dağ-beğ, Dede, Dede-beğ, Deli-ağa, Doğan-beğ, El-beği, Eller-ağası, Güzel-ağa; Halay, Halay-beğ, Han-baba, Han-beğ; Han-budak, Han-dahar, Han- demir, Han-kişi, Han-paşa (erkek ve kadın), Has- beğ; Ilgar, Ilgar-beği; Kara-beğ, Karaca-beğ, Ka- ra-han, Kaya-beğ, Kızır, Kızır (son ikisi oymak kethüdası, köy ağası demektir), Koca, Koca-ağa, Koca-beğ, Koçak (kahraman), Koçu, Koçu-beğ, Kor-han, Kör-oğlu, Kulu-beğ, Kulu-han, Kurt-beğ, Küçük-beğ, Küçük-ağa; Oda-başı, Ocak-ağa, Oku- muş, Orta-ağa; Paşa, Paşa-beğ, Paşalı; Sarı-beğ, Sökmen (veya Soğan), Sütlü-beğ; Şam-ağa, Şamhal (aslı Şam-kai yani Kara-han demek ol- sa gerek); Tarhan, Temir-ağa; Uç-beği, Uğan, Uğuz, Umur-beğ; Yahşi-beğ, Yüzbaşı.

b) Kus adlarından alınanlar: Akbaba, Ak-

DOĞU ANADOLUDAN BİRKAÇ AĞIT ÖRNEĞİ

Yazan : Mehmet Gökalp ALADAĞ

Türkiye'de nüfusun ekserisini köylerde oturanlar teşkil eder, münevver tabakadan farklı bir hayat yaşayan köylülerimizin düğün âdetlerinden tutunuz da musikilerine kadar her şeyleri ayrı bir özellik taşır. Bugün Anadolunun muhtelif semtlerinde ölen bir sevgili, bir evlât, kardeş, bir yiğit için yakılmış pek çok ağıtlar vardır. Bunlardan hemen Anadolu'nun her tarafından derlenebilir. Ancak, en fazla söylendiği Doğu Anadoludur. Derlediğimiz ağıtlar bu hususta bize bir fikir verebilir.

* *

Erzurum köylerinden birinde iki manda —mavelli tabirle camış = camız— çayırda otlarlardan döğüşmeğe başlar. Kimse bu mandaları arımağa cesaret edemez. Hayvanların sahibi

Bago veya Bagu, Bego, Balaban, Cıgali (tesesi püsküllü bir yırtıcı kuş), Çakır, Doğan, İbiş, acın (aşlı yalçın kuşu'dur, kartal demektir), Terlan veya Terlan, Turgut, Tuynun, Tülek.

c) Yırtıcı ve diğer hayvanlara verilen ağzından : Aslan, Atbaşı, Atlı, Bebir (aslında Bar denilen pars), Buğutu (erkek geyik), Daran (erkek geyik), Kafan (kaplan), Karaca, Koç, loçoğlu, Kurdoğlu, Kuzu-bala, Tosun, Yağan (fil).

ç) Diğer erkek isimleri: Abdal, Abıl, Abış di-güzel, Ado, Akbaş, Ala-bala, Alkas, Altın, Ardal, Ataş, Avşar, Ayaz, Aydemir, Aydın, yvaz: Bafa, Balaca, Bali, Bayaz, Baydu, Bayram, ecen, Becan (eski Pijen?) Bedo, Bişer, Bolu, ozo, Budak; **Canpolat**, Cici, Cilo, Cirel, Cocu, oşçu, Coşkun, Cumu; **Çakmak**, Çako, Çerkez, içek, Çoban, Çomu, Çullu; **Dalaha**, Demir-asn, Demir-taş, Derdiyok, Dodol, Dönmez, Dökük, Duman, Durdağı, Dursun, Dursunkaya, Duruk, Durmuş, Düseri; **Ecc**, Eli, Eller, Esmer, Emih, Emir-aslan (İmir-aslan), Erdem, Ese-balı; **Gez**, Gödek, Gögez, Göğüş, Gökçe, Göğlo, Güzel, Ürbüz, Güllü, Gündes; **Haça-aslan** (çatal-aslan ekür), **Has-polat**, Hışman, Hop-bala; **Işık**, İmir, İrihan, İmren, İmreli; **Kara**, Karagaz, Karagöz, arağa, Karakaş, Karalı, Karaman, Kara-budak, ara-koca, Kazak, Kazan, Kaytaran, Kayıt, Kayıt-az, Kece-bönc, Kalas, Kımız, Kirman (Kirman),

olan delikanlı da o gün güveği olmuş. Mandaları ayırmak için güveği çağırıyorlar. Fakat güveği her zamanki elbisesini değiştirmiş olduğundan mandalar onu tanıyarak boynuzluyor ve öldürüyorlar. Düğün yarıda, gelinin elleri konyunda kalıyor. Aşağıdaki ağıt gelinin dilinden söylenmiştir:

Camışları vurdum kıra, bayıra (1)
Döğüşe döğüşe (y)endi çayıra
Güveğiye deyin gelip ayrıra

Sarı da camış yaraladı yârimi
Eğdi boynuzunu döktü kanını.

Bogün de günlerde cumadır cuma
Hamama gidersem saçımı yuma
Sen seni sevmişem ellere deme

Kızıllı, Koca, Koçalı, Kodo, Korkmaz, Köçüm, Köşeli, Kulu, Kuzu-baba, Kuzu-bala, Küçük; **Mamık**; Mamiko, Mavuş, Memeti, Memiş, Merdin, Meto, Mili, Mumuş; **Ocak**, Ocak-verdi, Obol; **Öz-demir**; **Poloş**; **Salkar**, Salor, Salkık, Salto, Sarı, Sarı-baş, Sano, Satılmış, Satık, Sulu, Sülü, Sürmeli; **Şako**, Şeker, Şenlik; **Tanrı-kulu**, **Tanrı-verdi**, Taş-demir, Taştan, Tekir, Temir, Temreli, Torun, Tokan, Tokmak, Tozu, Turan, Tuğu, Tül; **Ulgar**, Umur, Umud, Usul; **Üşer**; **Vergili**; **Yakşı**, Yaşar, Yavmış, Yeğen, Yumuk, Yolcu, Yügrük.

d) Eski erkek isim ve lakaplarından bugün âzîce ismi olarak kullanılagelenden : Abaroğlu, Ağzıaçıkoğlu, Ağzıbüyükler, Anadololuğu, Arhançoğlu, Atabeçoğlu, Atbaşoğlu, Atamanlar, Bayoğlu, Bayındıroğlu, Boygil, Boyular, Çaçoğlu, Calaloğlu, Calayilgil, Calayırılar, Cebecioğlu, Çiğaoğlu (sıgal = sorguçu, hilâl boynuzlu), Çalabaşoğlu, Çapargil, Çapolar, Çarcıoğlu (çarcı = yaya askeri), Dünbüllü oğlu, Düngüroğlu, Doççular, Gidiloğlu, Haşiloğlu, Hatunoğlu, Haytaoğlu, Hoşuroğlu, Hitimgil, Hingeloğlu, Katoğlu (katı-oğlu), Gologil, Koluçomaklar, Kırmoğlu, Kızılar, Kışıkçigil (kişikci = karakol, nöbetçi), Kulabeçoğlu, Leğlekoğlu, Malıyemezler, Mırkoğlu, Orcunoğlu, Öküzöğlu, Peyniryemezgil, Soğanyemezler, Solakoğlu, Şekiloğlu, Şibiloğlu, Takıroğlu, Urguzoğlu, Ütügil, Yumukoğlu, Yerdeşengil.

M. Fahrettin KIRZIOĞLU

Sarı da camış yaraladı yârimi
Eğdi boynuzunu döktü kanını.
Bogün de günlerde pazardır pazar
Kelkit mollaları çeyizim yazar
Taktir gelir şimdi tabdili bozar
Sarı da camış yaraladı yârimi
Eğdi boynuzunu döktü kanını.

Bogün de günlerde pazardır pazar
Ak duvak üstüne damlıyor kanı
Böğründen vurulmuş çıkmıyor canı
Sarı da camış yaraladı yârimi
Eğdi boynuzunu döktü kanını.
Camışları bağlayın yarımaya yakın
Cenazemi kılın öğleye yakın

Sarı da camış yaraladı yârimi
Eğdi boynuzunu döktü kanını.

Çoruh Irmağı boyunca birçok köyler sıralanmıştır. Yusufeli ilçesinin İphan köyünde, Birinci Cihan Harbi sıralarında Ruslarla yapılan dağın bir yiğite koşulan ağıtı aşağıya alıyoruz. Kimin tarafından söylendiği —umumi bir folklor vasfı olarak— belli değildir. Ağıtı söyleyen, ölen yiğitin kendisiymiş gibi bir üslup kullanmıştır:

İphan bağlarında atıyamadım (2).
Döktüdü fişegim toplıyamadım
Bahçe bahçe gezdim nar bulamadım
Eridi yüreğim kar bulamadım.
Sainna salına indim mereğe
Ölüyorum yarem değdi direğe
Uzaktan Fadimem acınır bakar
Kamamın ucundan al kanlar akar

Üçüncü örneği, Kars taraflarına para kazanmağa giden ve orada hastalanarak ölen bir delikanlının ardından söylenen ağıttan aldığımız iki parça ile veriyoruz.

Mendilim yele yele
Ben düştüm gurbet ele
Gurbet efinde kaldım
Ağla sevdiğim ağla
Mektubum yazılıyor
Mezarım kazılıyor
Gidin anneme deyin
Yüreğim eziliyor

Sarıcamış'ın Zıpkor köyünden Aşık Ahmet Cananî kavuşmadan ölen sevgilisi için şu yarık ağıtı söylemiştir: (Sevdiğinin dilinden)

Vücut içerimi alı bir duman
Çıkamadım selâmete hey vah hey
Bir of çeksem dînsiz gelir imana
Felek gelmez merhamete hey vah hey
Yine felek ile düştüm kavgaya
Ehî kaddim büktü dönderdi yaya
Olanca emâşim hep gitti zâyâ
Vetemedim bir murada hey vah hey

Cananî bağrını nârda pişirdin
Sevda beni her işimden şaşırđın
Kavuşmadan felek ayrı düşürdüñ
Esas kaldık kıyamete hey vah hey

Erzinca'nın Kemah ilçesinde şöyle bir vak'a cereyan eder: Kemah ilk okullarından birinde (?) Mehmet adında çalışkan bir çocuk varmış. Öğretmen, onu, çalışkanlığı ve iyi huyluluğundan dolayı pek severmiş. Arkadaşları Mehmed'i öğretmenin gözünden düşürmek için uğraşırlar.

Bir gün öğretmen dolma kalemini kürsünün üzerinde unutup gider. Hain çocuklar dolma kalemi alıp, gizlice Mehmed'in cebine bırakırlar. Öğretmen tekrar sınıfa geldiğinde çocuklara dolma kalemi soruyor; hiç kimse ses çıkarmıyor. Öğretmen «üzünüzü arıyacağım.» diyor ve kalemini, hiçbir şeyden haberi olmayan Mehmed'in cebinde buluyor. Çocuk her ne kadar; «Öğretmenim, ben çalmadım, cebime bırakmışlar» diyorsa da öğretmen onu (hırsız) olarak vasıflandırıyor. Çocuk bu hâdiseden çok üzülüyor ve gidip kendisini Fırat'a atıyor. Annesi arkasından şu acıklı ağıtı söylüyor:

Noldun Mehmed'im noldun (3)
İrmeklere gark oldun
Kör olasın muallim

Yavruma sebep oldun
Kemah'tan kalkan kuşlar
Hemsirem nakış işler
Kör olasın hemsire
Yaşlar böğrüme işler

Kemah boğazı kara
Akar gider Fırat'a
Anne ben gidiyorum
Eğün düzündü ara
Mektebim dört köşeli
Sıra sıra döşeli
Ne güldüm ne söyledim
Yavrum suya düşeli

Kemah'ta oturursun
Her yana tel vurursun
Kör olasın muallim

TIN TIN EDEN KABACIK

Yazan: Celâleddin KİŞMİR

Evel, zaman içinde, kalbur saman içinde elenmiş iki elenmiş, bakmışlar üçüncüde diledimmiş. Kim deldi, kim deldi, nerede bizim Veli, hem akli yok, hem deli. Ne han ya-

Sen Allahtan bulursun

Erzurum, Çoruh'tan, Kars'tan, Sarıkamış'tan Kemah'tan birer halk dilinden söylenmiş ağıt eği verdikten sonra son olarak Şebinkarahi- lende söylenmiş bir ağıtı aşağıya alıyoruz:

Vaktiyle Şebinkarahisar'ın Tanzara mahalle- de, genç bir kıza helasının oğluna veriyorlar. Çiftten bir kız çocuğu oluyor.

Fakat ne yazık ki felak bu mes'ut ailenin lim bozuyor: Kadın hastalanıyor ve bir tür- sikhate kavuşamıyor. Yakın akrabaları genç lını birkaç defa İstanbul'a, tedaviye götürü- lürse da iyileşemiyor ve kocasının da sabrı mıyarak başka bir kıza evleniyor. Aile son raca halinden memnundur.

Delikanlı'nın ilk eşi olan kadın İstanbul'dan nüşünde kocasının evlenmiş olduğunu duyu- ru; pek üzülüyor, bu ye'sle birkaç gün sonra lyor. Kendi ağzından söylenen acıklı ağıt Şe- binkarahisar taraflarında hâlâ söylenir.

Küçükten verdiler halam oğluna (4)

Keramet halkası geçti boynuma

İşimi gücümü koydum yoluma

Ben de bu yuvanın bilibülü oldum

Esimin sevgili bir kulu oldum

Göynük yollarında, yayla taşında

Gelin ömrüm geçti dağır başında

Bir derde tutuldum çok genç yaşında

Aylar, yıllar geçti takatim bitti

Yetti çekti'klerin canıma yetti

Çarşamba gecesi yumdum gözümü

Duyamaz oldum ağrılarımı sızımı

Ellere bıraktım bir tek kızımı

Nazlı yavrım size hâtra olsun

Ana sevgatını habada bulsun.

M. Gökalep ALADAÇ

(1) Erzurum'un Aşkale ilçesinin Cinis kö- lünden Hüseyin Cinsiliden derlendi.

(2) Yusufelinin Okar köyünden (Civa Ni- şanlı) derlendi.

(3) ve (4) Erzurum Lisesi son sınıf öğren- lerinden 611 Enis Alparstan'dan derlendi.

APAŞTIRMALARI

evi idi. Bir kere Üvey kızlarına kancayı takmış- rak, bir çakıl taşı, bir de elma yarısı verdi.

Bir gün kocasına:

— Ya bu kızların gider bu evden, ya da ben onların hesabını görürüm, dedi. Her gün dayak, her gün söv, say, can mı dayanır buna? Babaları baktı olacak gibi değil, iki gözü iki taşma, kalbine taş basa, bir sabah kalktı gitti ölmez, kuş uçmaz dağlara:

— Siz dedi, kızlarım, şu torbaya armut top- layın, ben de suracıkta odun keseyim.

Kuşluk olur, öğle olur, ikindi, akşam olur; torba hâlâ dolmaz. Neden dolmaz diye bakar- lar ki, torbanın ağız var, ortası var, dibi yok. Yok olan yalnız torbanın dibi mi ya. Baba da yok ortalarda, uzakta tin tin eden sestem başka!

TIN TIN EDEN KABACIK

BİZİ ALDATAN BU NECİK

Deyip kızlar sese doğru yaklaştıklarında bir de ne görsünler; babaları kaçıp gittiğini belli etmemek için ağaca bir kabak asmış. Meğer o lmiş, babalarının balta sesi zannettikleri ve tin tin eden sabahtan beri. Yol yok, iz yok. Üstelik göz gözü görmez. Kızlar bir başlarına kela kal- dılar. Hem korktular dağ başında, hem de:

TIN TIN EDEN KABACIK

BİZİ ALDATAN BABACIK

Çeşme kurur, deniz suyunu çeker, fakat in- san gözyaşları bitmez, tükenmez bir türlü... Gâ- rip iki kız kardeş, ağlaya ağlaya gözlerine bir hal ittiler de yine gözyaşlarını bitiremediler. Nihayet sabaha doğru karşı dağdan bir duman tütü; arkasından bir horoz sesi geldi. Büyük kız:

— Duman tüten yere mi, horoz öten yere mi, gidelim, dedi? Küçük kız:

— Duman tüten yere gitsek, duman gözü- müze gidecek; horoz öten yere gitsek horoz gö- zümüzü delecek. Ben bilemedim nereye gide- ceğimizi, dedi? Ablası:

— Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. Ateşin bulunduğu yerde yemek te pişiyordur. Hiç olmazsa karnımıza sıcak bir iki lokma gi- rer, dedi.

Gıda gide gitiler, duman tüten yere. On- ların kazma dişli, kepece tınaklı bir koca kanı kar- şıladı:

— Burası dev babanın evidir. Bir giren, bu evden bir daha çıkmaz. Yenliip yutulmadan gi- din, gideceğiniz yere.

Çadı anaı, çocuklar giderken acıdı, bir ta-

— Hadi, dedi, tarağı sürtünce ormana yü- rürsünüz; çakılı atınca denize girersiniz; sakın elmayı yemeyin sonra zehirlenirsiniz!

Önünüze şirli şirli akan bir su gelecek. Sa- kın içmeyesiniz. Ondan içerseniz, derhal bir geyik olur, dağlara, ormanlara düşersiniz. Ben- den size bu kadar!

Yolda kurdu kuşu; ayısı, tilkisi arkalarına düştü. Yedi cücüler, dev analar, onları kitir kı- tır yemek istediler. Hiç birine pabuç bırakma- dılar. Kâh tarağı saçlarına sürüp ormanda kay- beldular, kâh çakıl taşını atıp karada yürür gi- bi denizde yürüdüler. Yarım elmanın yarısını ye- di başlı ejderhaya, bir yarımını kırk ayaklı çadı karısına verip zehirlendiler. Hani düşman yap- maz derler dostun yaptığını. İşte o hesap bun- ca belâlardan sonra şöyle bir nefes alalım de- diler; kuruyan dudaklarımızı, yanık yüreklerimi- zi ıslatalım dediler, büyük kız gürül gürül, şirli şirli akan bir sudan eğilip te dudaklarını değdi- rince kemem oracıkta küçüklü, büyüklü boynuğ- lu bir aleгейyk oluverdi. Bu sefer acısını, göz- yaşlarını saklayıp küçük kardeşine:

— Üzülme kardeşim; boynuzlarımı sana yiyecek getiririm; hiç korkma, dedi. Korkma demekle korkulmaz mı? Bacak kadar kız. Şimdi issiz yerlerde ne yapacak? O da kurtuluşu bir yüksekçe ağaca çıkmakta buldu.

Eh! Bir kapıyı örten Allah bir kapıyı açar- mış. Bir gün küçük kızın çıktığı ağaç altına ye- di iklim hükmeden Padişah oğlu çıka geldi. Su içmek için eğildiği zaman suda kızın aydan beyaz, huriden güzel yüzünün aksini gördü. Ka- nı kaynadı delikanlı'nın, yüreği tık tık vurmaya başladı:

— Güzel kız; ne ararsın ağacın tepesinde? Ne ararsın ara, ama benim sarayında ara. Gel; in de seni oraya götürüyüm, dedi, Kız:

— Ne buradan inerim, ne de sarayına gi- derim, dedi.

Padişah oğlu ne kadar çalıştıysa kıza ağaç- tan indiremedi. Bir taraftan da yüreğindeki ateş alevlendikçe alevlendi!

— Sayet dedi ben bu kıza evlenemezsem ötürüm!

Bir türlü büyü yaptırdı, afsun yaptırdı. Hiç- birisi dardına deva, gönüne şifa olmadı.